

ARTICULUS SECUNDUS

De principiis constitutivis entis.

Duplicis generis principia quoad ens commune investigare debet metaphysica scientia, nempe, principia, ex quibus ens primario constat quasi elementis internis, quæ proinde principia *compositionis* dici queunt; et principia, quibus mens ad entis cognitionem primario fertur, quæ principia *cognitionis* nuncupamus. A principiis itaque compositionis ut exordiamur, sit

§ I

De actu et potentia.

Prænotanda:

1.º Nomine *actus* in creatis intelligenda venit *realitas* aliqua, quæ complet et *perficit* rem *capacem* hujus realitatis sive perfectionis. Quare merito D. Thomas definit actum per *perfectionem*; quia revera quivis actus, qua talis, est perfectio; sicut e contra *potentia*, quæ ipsi opponitur, qua talis, imperfectionem audit. Nam id, quod *potest* actum seu realitatem aliquam actualem recipere, inferius est seipso prout spectatur cum illa realitate et perfectione. Dixi in *creatis*, quia in Deo actus non est realitas, quæ complet et perficit rem, quæ concipiatur aut sit in potentia, sed est realitas pura et perfectio absoluta. Ergo potentia definiri potest: *aptitudo ad aliquam realitatem habendam.*

2.º Ex his inferitur: 1.º solum Deum esse actum *purum*, quia solus Deus excludit a se omnem imperfectionem, ac proinde omnem potentialitatem; 2.º omnem actum in creatis esse *impurum* seu admixtum potentia. Dupliciter tamen actus admixtus potentia dici potest: 1.º quatenus est actus vel determinatio alicujus potentia, ut *intelligere* est actus

potentia intellectiva; 2.º quatenus ipse est in potentia ad ulteriorem actum; sic facultas intelligendi est actus et perfectio animæ rationalis, et simul est in potentia ad actum intelligendi vel intellectionem actualem.

3.º Porro, juxta diversos gradus et respectus, qui in actibus creatis inveniuntur, variæ emergunt actus et potentia divisiones, quarum præcipuæ sunt:

a) In actum *primum*, qui alium non præsupponit, ut forma substantialis, quæ esse substantiale rei tribuit: et actum *secundum*, qui alium supponit, ut intelligere supponit intellectum, et generatim forma accidentalis supponit substantialem.

b) In actum *subsistentem*, qui dicitur ille, qui absque consortio materiae existere potest, ut angeli et anima rationalis: et actum *non subsistentem*, qui sine materia existere nequit, ut animæ brutorum. Actus porro prior, si nec aptitudinem habeat ad unionem substantialem cum materia, dicitur *complete subsistens*; secus vero, *incomplete subsistens*.

c) Potentia vero *passiva*, de qua solum hic loquimur, quia activa est verus actus admixtus potentia alia est *objectiva*, quæ nihil aliud est quam *rei possibilitas absoluta* seu non repugnantia rei; alia est *subjectiva*, et est aptitudo rei ad aliquid recipiendum.

d) Quæ rursus in *naturalem* et *obedientialem* congrue dispescitur. *Naturalis* dicitur potentia rei ad recipiendum actum vel perfectionem, quæ naturæ vires non superat: *obedientialis* e contra est aptitudo rei ad effectum vel perfectionem supra naturæ vires positam sive supernaturalem. Quibus prælibatis, sit

THESIS I.^a

Omne ens creatum constat actu et potentia.

Prob. Omne ens creatum est obnoxium mutabilitati, quippe solus Deus omnimoda immutabilitate fruitur: atqui quod

est obnoxium mutabilitati, constat actu et potentia; ergo... Prob. min. Eatenus res quævis mutatur, quatenus vel recipit, quod non habebat, vel amittit, quod ipsi inerat; ergo mutatio fit, quatenus aliquis actus seu perfectio additur aut subtrahitur potentiæ, id est, subjecto, prout aptum est et *potens* realitatem actualem acquirere vel amittere; ergo mutabilitas rei necessario præ se fert actum et potentiam in re.

THESIS 2.^a

Existit in creaturis potentia passiva obedientialis quoad actus naturæ vires excedentes, sive quoad effectus supernaturales.

Prob. 1.º Potentia passiva obedientialis nihil est aliud quam aptitudo seu non repugnantia ad recipiendum aliquem actum seu perfectionem, quæ a causis naturalibus produci nequeat; atqui hujusmodi aptitudo in rebus creatis reperitur; ergo... Prob. min. Deus, utpote potentia infinita præditus, ac vires totius naturæ superans, potest proculdubio producere in substantia creata effectus, ad quos pertingere nequeunt causæ et vires naturæ; atqui potentia ad hos effectus producendos præsupponit necessario *receptivitatem* sive aptitudinem ad eos recipiendos ex parte subjecti; si enim repugnaret eos recipi in subjecto, repugnaret quoque ipsorum productio; ergo... Maj. ex se patet; nam, ut scite habet D. Thomas ¹ «quanto aliqua virtus activa est altior, tanto subjectam sibi potentiam potest perducere ad altiores effectus, ut natura potest et terra facere aurum, aliis elementis commixtis, quod ars facere non potest. Et inde est, quod res aliqua est in potentia ad diversa, secundum habitudinem ad diversa agentia.»

Prob. 2.º ex factis. Gratia, fides theologica, lumen gloriæ, etc., vires naturæ superant, et tamen in homine recipiuntur ipsumque perficiunt; ergo est in homine aptitudo seu

¹ QQ. Disp. De Pot., q. 6.^a, art. 1.º ad 18.^m

capacitas ad hæc recipienda, quæ est ipsissima potentia passiva obedientialis.

Notandum tamen 1.º rejiciendam esse sententiam eorum, qui, præter passivam, aliam potentiam obedientialem activam in creatura ponunt; quasi hæc nullam formam vel realitatem in se recipiens, sed sola voluntate Dei possit producere effectum supernaturalem. Quæ sanæ opinio contradictoria loquitur. Nam creata natura nihil de novo recipiens, sed intra naturæ propriæ fines se continens, nequit profecto producere effectum naturæ ordinem et vires superantem: secus enim, hic effectus esset simul supernaturalis, ut supponitur, et naturalis, quia procederet ex viribus huic naturæ propriis, quin novas reciperet.

Notandum 2.º præfatam potentiam passivam universalem quidem esse, at non eo sensu, ut quamlibet perfectionem quævis creatura recipere possit: non enim lapis, ex. c., ad Deum intuendum elevari potest, sed quatenus creatura quævis elevari a Deo potest ad omnia, quæ contradictionem non involvunt, seu quæ ejusdem propriam essentiam non tollunt.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

Obj. adversus 2.^{am} thesim. Potentia passiva obedientialis esset potentia supernaturalis; atqui nihil supernaturale existit in creaturis, secundum propriam naturam spectatis; ergo... Prob. maj. Potentia dicitur ad actum, et juxta modum actus est modus potentiæ; sed actus, quem respicit potentia obedientialis, est quid supernaturale, ut dictum est; ergo, etc.

Resp. dist. min. Nihil supernaturale *per modum realitatis* seu *entitatis actualis* existit in creaturis, conc.; *per modum puræ capacitatis receptivæ*, seu *per simplicem non repugnantiam ad recipiendum*, neg. Porro, cum affirmatur, inesse creaturis potentiam obedientialem, nulla entitas supernaturalis ipsis conceditur, sed mera receptivitas fundamentalis; quæ quidem ab ipsa natura vel essentia creaturæ realiter non distinguitur, sed est ipsamet substantia naturalis, quatenus

connotat ordinem sive respectum transcendentalem ad Deum ut Causam Primam infinite potentem.

Obj. 2.º Ideo diximus, non inesse creaturis potentiam obedientialem activam, quia, si inesset, aliquid supernaturale ex propria natura eis inesset; atqui eadem est ratio de potentia passiva, quippe illa non minus quam ista Deo subjicitur; ergo...

Resp. neg. min. et paritatem. Potentia enim activa jam ipsa est actus ac realitas vel forma quædam, quæ commensurari debet actui, qui ex illa egreditur veluti a causa efficiendi immediata, sicut aqua non potest calefacere, nisi habeat realitatem seu formam caloris, qui est causa immediata et ratio sufficiens calefactionis. Ast potentia passiva, qualis et ut mera capacitas receptiva, nullam formam seu realitatem exigit, præter naturam ipsam vel substantiam rei.

§ II

De essentia et existentia.

Prænotanda:

1.º Diximus supra, ens in communi esse id, quod habet vel potest habere esse, ita ut veluti concretum quoddam, in quo essentia confuse et indeterminate significata per *id*, quod habet esse, sit veluti subjectum recipiens esse, quod se habet per modum formæ in hocce concreto. Ergo essentia, sicut ipsum ens, cujus est quasi elementum et principium, per omnia rerum genera vagatur. Quidquid enim esse habet vel habere potest, *aliquid* est seu essentiam aliquam habet. Ex quo ulterius consequitur, essentiam esse primam et universalissimam potentiam respectu entis, cum in omni ente reperiatur; esse vero sive existentiam, habere rationem actus respectu ejus. Essentia ergo et existentia sunt prima potentia et primus actus, quibus constat, ut supra diximus, omne ens creatum ¹.

¹ Prima, inquam, potentia et primus actus quoad universalitatem,

2.º Itaque essentiæ nomine intelligitur: *id*, quo res est *id*, quod est non aliud, vel aliis terminis: *id*, quo res constituitur in determinato entis genere, ut humanitas est *id*, quo homo est homo et non aliud. Exinde infertur, conceptum essentiæ abstrahere posse a conceptu existentiae actualis, quo in casu ens, si de ea enuntietur, accipitur nominaliter, non tamen ab existentia possibili; omnis quippe essentia potest existere. Quamvis essentia nequeat proprie definiri propter ipsam simplicitatem et universalitatem, quibus donatur, varias tamen subit declarationes, præter allatam, juxta varios respectus, quos in ipsa mens attingit. Sic, per respectum ad existentiam, dicitur: *id*, cujus actus est esse. Per respectum ad intellectum: *id*, sine quo res intelligi nequit, atque etiam: *id*, quo respondetur ad quæstionem quid est; unde et quidditas aliquando, apud veteres, nuncupatur. Per respectum ad prædicata, proprietates et accidentia, quæ ipsi attribuuntur: *id*, quod est primum in re, et radix cæterorum, quæ rei conveniunt. Quandoque appellatur forma, quatenus est *id*, quo res essentialiter constituitur ac determinatur: quandoque vero natura, quatenus est radix et principium operationum et motuum.

3.º Essentia rei, si explicetur aut definiatur per partes ejusdem metaphisycas seu logicas, ut sunt *animal* et *rationalis* respectu hominis, dicitur essentia *metaphysica* rei, vel etiam *notionalis*. Si vero per partes physice ac realiter distinctas, ut si homo definiatur per *corpus organicum* et *animam rationalem*, dicitur *physica*. Ubi vides, rem definitam esse unam et eandem, totamque differentiam sitam esse in modo;

quatenus cuilibet creato enti congruunt; cum alia sint, quæ dici queunt prima potentia et primus actus respectu determinatorum entium, ut materia prima aut forma substantialis quoad substantias materiales. Similiter, subsistentia est actus prior existentia quod entia substantialia. Ast sola essentia et existentia reperiuntur in quolibet ente creato, sive materiali, sive spirituali, sive substantiali, sive accidentali: atque hoc sensu dicuntur prima potentia et primus actus. Quod adnotatum velim, ne quis morosius cavilletur circa præfatas denominationes.

quatenus, nempe, prior procedit per conceptus partiales, quibus non respondet realis distinctio in re, ut animalitas in homine ab ejusdem rationalitate non distinguitur; in posteriori vero distinctio realis partium respondet partibus definitionis.

4.º In qualibet essentia, præter determinationes, realitates, vel prædicata, quæ essentiam constituunt, spectari possunt determinationes seu realitates alæ, quæ essentiam quidem non ingrediuntur, sed tamen inimum nexum habent cum ipsa, ita ut ex eadem necessario profundi concipiuntur, ut capacitas scientiæ, facultas loquendi, ex essentia hominis: hujusmodi vocantur *attributa*, *proprietates*, et quandoque, apud veteres, *passiones entis* vel *essentiæ*. Quidam vocant essentiam *physicam* eam, quæ consideratur cum hisce proprietatibus ac etiam *accidentibus* seu modis rei inhærentibus, et quibus pro nostra conditione in hac vita utimur ad rerum essentias venandas. Ex quibus

5.º *Colliges*, nos maxima in ignorantia versari circa rerum essentias, cum ad eas mediate tantum et quasi indirecte perveniamus per rerum proprietates, operationes et accidentia. Atque, ut bene habet D. Thomas ¹, «quia essentialia rerum differentia sunt ignotæ frequenter et innominatæ, oportet interdum uti accidentalibus differentiis ad substantiales differentias designandas.» Nec tamen idcirco Locke adsentiri oportet, dum absolute docet, substantiarum reales essentias esse nobis penitus ignotas. Quis enim inficiabitur, nos essentiam trianguli atque essentiam hominis saltem, incomplete, id est, quoad determinationes aliquas essentielles cognoscere?

6.º Circa rerum creaturarum essentiam, duplicem questionem vestigare et solvere oportet, quarum prima ejus immutabilitatem, altera distinctionem ab existentia in creatis respicit. Pro quarum solutione sit

¹ *QQ. Disp. De Potent.*, q. 9^a, art. 2.º ad 5.^m

THESIS I.^a

Rerum essentiæ immutabiles sunt, si in seipsis vel secundum se spectentur.

Dico *si in seipsis spectentur*, quia si sermo sit de essentia prout actuali existentia subest, mutabilis proculdubio est dicenda, quatenus de esse ad non esse transit aut desinit existere.

Prob. 1.º Essentia rerum, secundum se spectata et prout præscindit ab actuali existentia, nihil est aliud quam consensus vel non repugnantia conceptuum et prædicatorum, quæ ipsam constituunt; atqui ejusmodi consensus ac non repugnantia prædicatorum semper ac eodem modo se habent, nec a conceptu essentiæ separari possunt; ergo... Prob. min. Si mutarentur vel a conceptu essentiæ sejungerentur, jam non eadem, sed alia essentia exurgeret. Sic, si ab homine auferatur animalitas vel rationalitas, jam non homo, sed alia essentia haberetur; immo vero, nec Deus ipse efficere potest, vel proprius loquendo, effici nequit, ut triangulum tribus angulis non constet.

Prob. 2.º Quod est indivisibile, quæ tale, est immutabile; atqui rerum essentiæ, quæ tales, sunt prorsus indivisibiles; ergo... Min. patet. Quolibet quippe essentiali prædicato addito vel sublato, jam non eadem essentia remanebit. Quam ob rem, merito D. Thomas rerum essentias comparat numeris, in quibus minima additio vel subtractio sufficit ad speciem mutandam. Si aliquid addatur vel subtrahatur alicui numero ¹, etiamsi sit minimum, non erit idem numerus secundum speciem; minimum enim in numeris est unitas, quæ si addatur ternario, surgit quaternarius, quæ est alia species numeri... Et similiter est in definitionibus (quæ continent et exprimentur essentias rerum), quia, quocumque addito vel ablato, est alia definitio et alia natura speciei.»

¹ *Metaphys.*, lib. 8.º, lec. 3.^a

Corollarium:

Colligitur ex dictis, vehementer errare Cartesium, dum, a philosophia christiana abhorrens et novam cudere aggressus, docet, rerum essentias metaphysicas mutabiles esse ac ex Dei voluntate pendere. Quem errorem ut tueatur, statuit, intellectum nostrum in sua cognitione præsentis rerum statui accommodari, ita ut, si Deus rerum essentias mutaret, intellectus noster experiretur mutationem respondentem mutationi essentiarum. Quod sane nihil aliud est quam veritatem quoque mutabilem facere, scepticismo viam sternere, ac errorem errori adjicere.

THESIS 2.^a

In rebus creatis essentia realiter distinguitur ab existentia.

Hanc thesim Angelicus Doctor habet tamquam veritatem fundamentalem philosophiæ christianæ; eam sexcentis plus minus locis vehementer propugnat ac ex eadem colligit ac constituit unam e differentiis primariis, quibus Deus a creaturis secernitur. Quoniam vero cuncta ipsius argumenta in rem hanc afferre non licet, seligemus verba, ex opusculo *De Ente et Essentia*, quæ exhibent veluti specimen generale theoriæ ejus circa quæstionem istam.

Postquam itaque edixit, angelos, sive substantias intellectuales a materia penitus separatas, quas D. Thomas sæpe *intelligentias* vocat, compositionem materiæ excludere, subdit: «Hujusmodi ergo substantiæ, quamvis sint formæ sine materia, non tamen in eis est omnimoda simplicitas, nec sunt actus puri, sed habent permixtionem potentiæ: et hoc sic patet. Quidquid enim non est de intellectu essentiæ vel quidditatis, hoc est, adveniens extra, et faciens compositionem cum essentia (sicut albedo vel scientia sunt extra essentiam Petri, ipsique adveniunt per aliquam causam ab essentia distinctam; unde et compositionem involvunt, quatenus Petrus albus vel sapiens est ens compositum ex hac natura

humana et hac albedine vel scientia, quæ ab ipsa essentia Petri realiter distinguitur), quia nulla essentia sine his, quæ sunt partes essentiæ, intelligi potest. (Sicut homo intelligi aut concipi nequit sine anima, idque non solum abstracte, sed etiam concrete et in singulari, sicut *hic* homo concipi nequit sine *hac* anima rationali.) Omnis autem essentia vel quidditas intelligi potest sine hoc, quod aliquid intelligatur de esse (existentia *actuali*, quæ semper, apud D. Thomam, per *esse* designatur, nisi aliud ex adjunctis constet) suo facto; possum enim intelligere quid est homo, vel phoenix, et tamen ignorare, an esse habeant in rerum natura: ergo patet, quod esse est aliud ab essentia vel quidditate.»

Quæ verba, prout declarata a nobis manent, veram ac veluti primam constituunt thesison nostræ probationem. Subjungit vero D. Thomas, suam theoriam evolvens: «Si autem ponatur aliqua res, quæ sit esse tantum, ita ut ipsum esse sit subsistens (hoc est, si ponatur existentia actualis, ex se et in seipsa solum subsistens,) hoc esse non recipiet additionem differentiæ, quia jam non esset esse tantum, sed esse, et præter hoc forma (essentia vel natura) aliqua... Unde relinquatur, quod talis res, quæ sit suum esse, non potest esse nisi una. Unde oportet, quod in qualibet alia re, præter eam, sit aliud esse suum, et aliud quidditas vel natura, seu forma sua. Unde in intelligentiis (angelis) oportet, quod sit esse præter formam (id est, essentiam), et ideo dictum est quod intelligentia est forma et esse.»

Ex hisce D. Thomæ verbis prob. 2.º thesis. Si esse seu existentia angelorum non recipitur realiter in essentia tamquam in re distincta, sed cum ipsa identificatur, sequeretur: 1.º angelis inesse æqualem simplicitatem ac Deo ipsi; 2.º esse res infinitas et illimitatas; ergo... Prob. ant. quoad 1.^m Essentiæ angelorum sunt formæ seu realitates simplices et indivisibiles, per respectum et comparisonem ad materiam et omnia materialia, quæ substantiis corporeis conveniunt: ergo, vel carent omni compositione *reali*, ac proinde sunt undequaque simplices, sicut Deus, vel includunt composi-

tionem *realem* ex essentia et esse, tamquam ex actu et potentia, quæ est minima compositionum realium, et qua sublata, restat simplicitas absoluta Dei. Ergo, vel dicendum, simplicitatem perfectam excludentem omnem compositionem realem non esse attributum Dei, vel admittenda in angelis aliqua compositio realis, quæ sane alia nequit esse nisi ex essentia et existentia, cum apud omnes angelorum essentia sit penitus simplex.

Prob. quoad 2.^m Ideo dicitur, esse Dei includere omnes perfectiones possibles ac esse infinitum et illimitatum, quia est esse absolute irreceptum, hoc est, quia in se et per se subsistit absque eo, quod in *alio re* recipiatur, sed in seipso solum recipitur: ergo si esse angelorum non recipitur in essentia tamquam in *alio re*, sed cum ipsa prorsus identificatur, erit esse irreceptum sicut esse Dei, ac proinde infinitum et illimitatum in linea entis.

Prosequitur D. Thomas: «Omne autem, quod convenit alicui, vel est causatum ex principiis naturæ suæ, ut risibile in homine, vel advenit ab aliquo principio extrinseco, sicut lumen in aere ex influenza solis. Non autem potest esse, quod ipsum esse sit causatum ab ipsa forma (essentia) vel quidditate rei, sicut a causa efficiente, quia sic aliqua res esset causa sui ipsius, et aliqua res seipsam in esse produceret, quod est impossibile; ergo oportet, quod omnis talis res, cujus esse est aliud a natura sua, habeat esse ab alio. Et quia omne, quod est per aliud, reducitur ad id, quod est per se, sicut ad causam primam, ideo oportet, quod sit aliqua res, quæ sit causa essendi (existendi) omnibus rebus, eo quod ipsa est esse tantum; alias iretur in infinitum in causis, cum omnis res, quæ non est esse tantum, habeat causam sui esse, ut dictum est. Patet ergo, quod intelligentia est forma (seu essentia) et esse, et quod esse habeat a Primo Esse, quod est esse tantum: et hoc est Prima Causa, quæ est Deus.

Omne autem, quod recipit aliquid ab alio, est in potentia respectu illius, et hoc, quod receptum est in eo, est actus ejus: ergo oportet, quod ipsa forma vel quidditas, quæ est

intelligentia (angelus), sit in potentia respectu esse, quod a Deo recipit, et illud esse receptum est per modum actus; et ita invenitur actus et potentia in intelligentia, non tamen forma et materia.» Quæ D. Thomæ verba alteram probationem continent. Unde ex eis

Prob. thesis 3.º Realitas vel formalitas, quæ de re, etiam singulari, prædicatur ipsique convenit, quia in ea produci- tur ab aliqua causa efficiente, vel quia, ut ait D. Thomas, *advenit ab aliquo principio extrinseco*, est distincta ab ea realitate, quæ rei convenit per ipsam suam essentiam, ita ut sine ea concipi nequeat; sed existentia in rebus creatis ipsis convenit per ordinem ad aliquod agens extrinsecum, nempe Deum; realitates vero vel prædicata essentialia ex ipsa essentia, quæ immutabilis est, qua talis, nec a Dei voluntate pendet sicut existentia: ergo sicut lumen, quod est in *hoc aere*, realiter distinguitur a *corporeitate* ipsius aeris, quia lumen aeri advenit ab agente extrinseco, ratio vero *corporis* ipsi inest per essentiam, ita similiter existentia actualis in *hoc aere*, quæ ipsi advenit per Deum, realiter distinguitur ab ejusdem *corporeitate*, quæ eidem convenit per se et per essentiam, solumque differunt exempla, quatenus lumen separari potest ab aere, ipsique posterius tempore advenit, existentia vero *hujus hominis*, ex. gr., Petri, simul cum existentia adest, nec ab ea unquam separari potest. Paucis verbis: cum dico: *Petrus est rationalis*, essentia Petri est causa formalis et ratio sufficiens quare rationalitas ipsi convenit, ita ut vere dici possit, quod *hæc* realitas, nempe, *hæc* rationalitas convenit Petro, quia habet *hanc* essentiam humanam. Ast vero, cum dico: *Petrus actu existit*, essentia Petri non est causa formalis aut ratio sufficiens prædicati, non enim vere dicerem, quod *existere actu* convenit Petro, *quia* habet essentiam humanam, sed quia existentiam recipit ab aliqua causa efficiente.

Ex hucusque dictis jam patet, quomodo essentia invenitur in diversis, concludit D. Thomas. Invenitur enim triplex modus habendi essentiam in substantiis. Aliquid enim

est, sicut Deus, cujus essentia est ipsum suum esse, et ideo inveniuntur aliqui philosophi dicentes, quod Deus non habet essentiam, quia essentia ejus non est aliud quam esse ejus...

Secundo modo invenitur essentia in substantiis creatis intellectualibus, in quibus est aliud esse quam essentia ipsarum, quamvis essentia sit sine materia: unde esse earum non est absolutum, sed receptum; et ideo limitatum et finitatum ad capacitatem naturæ recipientis...

Tertio modo invenitur in substantiis compositis ex materia et forma, in quibus et esse est receptum et finitum, propter quod et ab alio esse habent, et iterum natura vel quidditas earum recepta est in materia signata: et ideo sunt finitæ et superius et inferius¹.

SOLVUNTUR OBJECTIONES

Obj. 1.º cum P. Cuevas. «Simul ac concipimus, rei alicujus essentiam extra nihilum, adeoque extra proprias ejusdem causas poni, quin aliud omnino cogitemus, intelligimus, existere essentiam realem ac physicam... Ergo essentia realis non existit vi alicujus rei a se ipsa realiter distinctæ; ergo nec realiter distinguitur ab existentia.»

Resp. Omitto ant. et neg. cons. Mirum profecto, hominem non mediocris sane ingenii argumentum hocce tamquam præcipuum pro identitate essentiæ et existentiae proponere. Equidem ex eo, quod simul ac concipimus, essentiam aliquam extra nihilum et causas poni, intelligimus, existere essentiam realem ac physicam, bene quidem consequitur, essentiam fieri *existentem*, quatenus ponitur extra causas et nihil; sed minime consequitur, hanc essentiam positam extra

¹ Ne plus æquo longiores simus in elementario opere, alia argumenta et probationes prætermittimus. Vid. D. Thom. præter loc. cit., *Sum. cont. Gent.*, lib. 1.º, cap. xxii, et lib. 2.º, capitulo lii.—*QQ. Disp. De Potent.*, quæst. 7, art. 4.º—*Sum. Theol.*, 1.^a p., quæst. 3.^a, art. 4.º Vid. etiam *Estudios*, etc., lib. 2.º, cap. vi et vii.

causas non distingui ab existentia, *qua* ponitur. Ex eo enim, quod unum sine alio intelligi nequit, non semper sequitur, quod identificentur. Simul ac concipitur motus localis, concipitur etiam spatium, in quo fiat: immo vero, localis motus sine spatio nequit intelligi: nec tamen idcirco quis dixerit, spatium a motu non distingui. Similiter ergo, cum concipimus essentiam extra nihilum et causas positam, concipimus eam ut *existentem*, quia eatenus res dicitur *existens*, quatenus extra causas ponitur: at non idcirco necessario concipimus, quod hæc existentia, *qua* res ponitur extra causas, sit unum et idem cum hac re, *quæ* ponitur extra causas.

Obj. 2.º cum Balmes. Essentia hominis, si abstrahatur ab ejusdem existentia, ad nihilum reducitur: ergo realis distinctio non intercedit inter easdem.

Resp. dist. ant. Si abstrahatur *abstractione reali* sive *separationis*, conc.; *abstractione entitatis* sive *distinctionis*, neg. Æquivocatio ac petitio principii latent in hac objectione. Certum quidem est, essentiam Petri ad nihilum reduci, id est, desinere esse, si existentia ab ea realiter separetur, quia existentia est id, *quo* essentia extra nihilum ponitur, at ex hoc minime sequitur, quod in Petro, dum existit, essentia seu natura humana non sit entitas sui generis realiter distincta ab existentia, quæ eandem complet et perficit, sicut actus propriam potentiam subjectivam. Res patebit exemplo: si supponamus, Petrum actu moveri, et abstrahamus abstractione reali, hoc est, si separemus substantiam Petri ab ejus motu, hic ad nihilum reducitur ac desinit esse; nec tamen ex hoc legitime infertur, motum actualem Petri identificari cum ejusdem substantia.

Obj. 3.º cum Suarez. Essentia actualis, v. g., Petri, præcisa ab existentia, vel considerata sine existentia, est tantum potentia rei; sed potentia rei est nihil in seipsa, solumque habet realitatem prout est in Deo; ergo...

Resp. dist. maj. Essentia, etc., est tantum potentia *objectiva* rei neg.; potentia *subjectiva*, conc. Argumentum hocce, sicut et alia plurima, quæ adversus thesim adduci solent,

fundamentum unice habent in confusione potentiae objectivæ et subjectivæ. Itaque, essentia quævis spectari potest: 1.º quatenus involvit meram potentiam objectivam, vel quod in idem recidit, quatenus consideratur in statu possibilitatis, antequam creetur et existat, quod non tantum essentiae, sed ipsi quoque existentiae tribui potest, cum existentiam cogitare possimus præcise ut possibilem; 2.º quatenus physice existit, hoc est, quatenus habet exercitium existendi per existentiam, quam in se recipit; 3.º tandem, quatenus comparatur ad hanc existentiam actualem, qua informatur, tamquam potentia subjectiva ad proprium actum, ab ea quidem inseparabilem dum actu existit, realiter tamen distinctum; sicut dum Petrus movetur, quamvis ejus substantia separari nequeat a motu, ita ut hic permaneat in suo esse, tamen hæc substantia Petri distinguitur a motu, ad quem comparatur tamquam propria, realis et subjectiva potentia ad proprium et realem actum. Cum ergo adfirmatur in thesi posita, essentiam in creatis realiter distingui ab existentia, tamquam potentiam ab actu, intelligendum est de essentia tertio modo considerata, quæ est veluti media inter essentiam mere possibilem et existentiam actualem, reduplicative ut exercitam in tali essentia. Verbo: inter actum existendi et nihil entitativum rei possibile in seipsa mediat potentia subjectiva, quæ involvit entitatem positivam, quæ quidem entitas est *res quæ existit*, at non seipsa, sed *per existentiam*, *ratione cujus* habet actu existere.

§ III

De supposito et subsistentia.

Prænotanda:

1.º Sicut existentia ens actuatur et perficit sub ratione *entis*, ita subsistentia ens perficit sub ratione *substantiæ*; quapropter subsistentia ens substantiale tantum respicit. Est igitur subsistentia: *modus substantialis, vel actualitas, qua sub-*

stantia redditur completa, ita ut fiat sui juris quoad esse et operari. Dicitur *modus substantialis*, quia ad genus substantiæ et non accidentis pertinet, vel directe, si ab ipsa natura realiter non distinguatur, vel reductive, si distinguatur. Dicitur *qua redditur completa*; proprium est namque substantiæ complere naturam, idque ita, ut natura, seipsam plene possidens, non indigeat alteri enti communicari, ut existat et operetur; quod exprimitur per verba illa: *ita ut fiat sui juris quoad esse et operari.* Ex qua subsistentiæ notione notio suppositi facile eruitur.

2.º Siquidem, quævis substantia individua, completa et alteri incommunicabilis, ut sit et operetur, *suppositum* merito vocabitur. Quod si ejusmodi suppositum rationalis vel intellectualis sit substantia, *persona* tunc appellatur.

3.º Ergo suppositum est veluti concretum ex natura substantiali et subsistentia, de qua proinde quæri potest, utrum realiter ab ipsa natura distinguatur, ipsique addat veram entitatem, vel tantum negationem unionis naturæ cum alia nobiliore, prout Scotus et alii quidam voluere.

THESIS I.^a

Subsistentia realiter distinguitur a natura, quæ in ea et per eam subsistit.

Prob. 1.º Possumus concipere quidquid pertinet ad naturam substantialem individua, ex gr., ad naturam humanam Petri, absque eo quod concipiamus, eam seipsam ita possidere, ut possit per se existere et operari; siquidem etiam postquam concipimus naturam humanam cum prædicatis essentialibus et necessariis, atque etiam ut singularem, adhuc eam concipere possumus ut *communicabilem* alteri rei, in qua et per quam existat et operetur, ac proinde non undequaque perfectam et terminatam. Ergo id, quod extra animam respondet conceptui subsistentiæ, est realitas vel perfectio, quæ non includitur necessario in conceptu naturæ substantialis singularis.